

एतदुत्तरं निराहारइत्यादिपद्यं प्रक्षिप्तमिति कतकस्वरसः ॥ धनहीनः अधमर्णेन धनहीनः कृतो द्विजः उत्तमर्णो यथा स्वधनग्रहणायाधमर्णद्वारिशेते तद्वदहंशये ॥ यावन्मां मद्वच
नमंगीकृत्यप्रतियास्यति अयोध्यामित्यर्थस्तस्य ॥ १४ ॥ सतुभरतः राममवेक्षंतं प्रतीक्षमाणं सुमंत्रं प्रेक्ष्य तदनुरोधात्कुशानयने विलंबमानमितियावत् ॥ कुशोत्तरं कुशास्तरणं
स्वयमेवोपस्थाप्य आस्तीर्य भूमावेवास्थितः ॥ प्रत्युपवेशनमनुष्ठितवानित्यर्थः ॥ १५ ॥ किंकुर्वाणं किमन्याय्यं कुर्वाणं ॥ १६ ॥ ब्राह्मणः धनादिनावियोजितइति शेषः ॥ एक
पार्श्वेनेति ॥ प्रत्युपवेशधर्मोपलक्षणं ॥ अनेन क्षत्रियाणामेतत्करणे प्रायश्चित्तमिति सूचितं ॥ १७ ॥ तस्मादुत्तिष्ठेति ॥ १८ ॥ आसीनएव प्रत्युपविष्टएव ॥ नानुशासथ नानुशिष्टेत्य
र्थः इति उवाचेत्यन्वयः ॥ १९ ॥ काकुत्स्थं रामं प्रति राघवो भवान्भरतः सम्यग्वदतीति जानीमः ॥ एषोपि महाभागो रामः पितुर्वचसितिष्ठति तदपि सम्यगेव यदेवमतएवेत्यर्थः ॥

निराहारो निरालोको धनहीनो यथा द्विजः ॥ शयैपुरस्ताच्छालायां यावन्मां प्रतियास्यति ॥ १४ ॥ सतुराममवेक्षंतं सुमंत्रं प्रेक्ष्य दुर्मनाः ॥
कुशोत्तरमुपस्थाप्य भूमावेवास्थितः स्वयं ॥ १५ ॥ तमुवाच महातेजाराजः पितृसत्तमः ॥ किमां भरतकुर्वाणं तात प्रत्युपवेक्ष्यसे ॥ १६ ॥
ब्राह्मणोऽत्येकपार्श्वेन न रान्द्रादुमिहार्हति ॥ न तु मूर्धाभिपिक्तानां विधिः प्रत्युपवेशने ॥ १७ ॥ उत्तिष्ठ न रशार्दूल हित्वैतद्वारुणं व्रतं ॥ पुरवर्या
मितः क्षिप्रमयोध्यां याहि राघव ॥ १८ ॥ आसीनस्त्वेव भरतः पौरजानपदं जनं ॥ उवाच सर्वतः प्रेक्ष्य किमर्थं नानुशासथ ॥ १९ ॥ तेन
दोचुर्महात्मानं पौरजानपदाजनाः ॥ काकुत्स्थमभिजानीमः सम्यग्वदति राघवः ॥ २० ॥ एषोपि हि महाभागः पितुर्वचसितिष्ठति ॥ अ
तएव न शक्तास्मव्यावर्तयितुमंजसा ॥ २१ ॥ तेषामाज्ञाय वचनं रामो वचनमब्रवीत् ॥ एवं निबोध वचनं सुहृदां धर्मचक्षुषां ॥ २२ ॥

एतच्चैवोभयं श्रुत्वा सम्यक्संपश्य राघव ॥ उत्तिष्ठ त्वं महाबाहो मां च स्पृशतथोदकं ॥ २३ ॥ अत्र भगवता स्वव्यावर्तननिश्चये नागतानामपि पौरादी
नामंतर्यामिविधया स्यानुकूलवचनप्रयोगः कारितः ॥ भरतस्य तु यशःख्यापनाय ज्येष्ठे कनिष्ठे नैवं वर्तितव्यमिति लोकव्यवहारबोधनाय च तथा प्रवर्तनमिति प्रतिभाति ॥ २० ॥
॥ २१ ॥ रामो वचनमब्रवीदिति भरतं प्रतीतिशेषः ॥ धर्मचक्षुषां धर्मदर्शिनां निबोध शृणु ॥ २२ ॥ उभयं त्वद्विषयं मद्विषयं च वचनं श्रुत्वा संपश्य विचार्य विचारेणापि कर्तव्यं निश्चे
तुमशक्तश्चेन्मयोक्तंकुरुइति शेषः ॥ तत्सोक्तमाह ॥ उत्तिष्ठेति क्षत्रियाविहितप्रत्युपवेशनप्रायश्चित्तमाह मां च स्पृशतथोदकं ॥ उदकस्पर्श आचमनार्थः ॥ २३ ॥